

13044.

หน้า 14

สิ่งแวดล้อม

จัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

แก้ปัญหาขยะชุมชน

รศ.ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์

การพัฒนาประเทศนำมาซึ่งภาวะเศรษฐกิจที่กระเตื้องขึ้นมาจากเดิมได้อย่างเห็นได้ชัด รวมถึงสาธารณูปโภคต่าง ๆ ก็มีการพัฒนาอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนมากมาย แต่สิ่งที่ติดตามกวนกุ่มมากที่สุด ปัญหาดังกล่าวและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาขยะเป็นปัญหาดังกล่าวที่ติดตาประชาชนในฐานะที่เป็นผู้ผลิตขยะและเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากขยะ

มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับขยะทั้งของต่างประเทศและของไทยที่มุ่งเน้นถึงการหาเทคโนโลยีด้วยการกำจัดต่าง ๆ เช่นฝังกลบ การใช้เตาเผาขยะ และการทำปุ๋ยหมัก ซึ่งแต่ละวิธีย่อมนำมาซึ่งปัญหามลพิษทั้งสิ้นและที่สำคัญก็คือ เป็นการแก้ที่ปลายเหตุมากกว่า การป้องกันขยะน่าจะมาจากต้นเหตุคือ การลดปริมาณขยะ ณ จุดกำเนิดขยะ ซึ่งทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้ให้การสนับสนุนการวิจัยภายใต้ชื่อเรื่อง "การจัดการขยะชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ : รูปแบบและมาตรการทางสังคม เศรษฐศาสตร์ การจัดการ และกฎหมาย เพื่อแก้ปัญหาขยะชุมชน"

การวิจัยมุ่งเน้นถึงการสร้างรูปแบบการจัดการขยะเพื่อลดปริมาณขยะ ณ จุดกำเนิดขยะคือชุมชน (หมู่บ้าน) ตลาด และห้างสรรพสินค้า โดยมีกรอบแนวคิดคือ การลดปริมาณขยะ ณ จุดกำเนิดขยะลงไปได้จะเกิดกระบวนการ 5Rs คือ Response หมายถึง การตอบรับของผู้ผลิตขยะ Reduce หมายถึง การลดปริมาณขยะ Reuse และ Recycle หมายถึง การนำขยะกลับมาใช้ใหม่ และ Reject หมายถึง การปฏิเสธการใช้สินค้าที่ยากต่อการกำจัด โดยมีปัจจัยต่าง ๆ เกื้อหนุนคือ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยทางด้านการจัดการ และปัจจัยทางด้านกฎหมาย

พื้นที่ศึกษาและทดลองใช้รูปแบบการจัดการขยะคือ เทศบาลเมืองอุบล และเทศบาลตำบลประชาธิปไตย อำเภอรัตนบุรี จังหวัดอุบลราชธานี

รูปแบบ (Models) การจัดการขยะที่สร้างขึ้นมานี้ประกอบด้วย รูปแบบประเภทขยะที่ประชาชนจะต้องแยกก่อนทิ้ง ซึ่งแยกขยะเป็น 4 ประเภทคือ ขยะมีมูลค่า หมายถึง ขยะที่นำไปขายได้ เช่น แก้ว โลหะ กระดาษ ขยะสารอินทรีย์ (ขยะสด) หมายถึง ขยะที่เหมาะสมสำหรับนำไปทำปุ๋ยหมัก เช่น เศษอาหารใบไม้ต่าง ๆ ขยะอันตราย หมายถึง ขยะที่เป็นอันตรายด้วยสารเคมีหรือสารอันตราย อื่น ๆ เช่น ด้านไฟฟ้า ระเบิด สารปรอท สารพิษต่าง ๆ ขยะอื่น ๆ หมายถึง ขยะนอกเหนือจาก 3 ประเภทดังกล่าวแล้ว และจะต้องนำไปกำจัดต่อไป

การแยกขยะของประชาชนตาม Models ที่สร้างขึ้นมานี้ จะใช้ถุงพลาสติกสีเป็นตัวกำหนดประเภทขยะคือ ถุงสีเหลืองใส่ขยะมีมูลค่า ถุงสีเขียว

ใส่ขยะสารอินทรีย์ ถุงสีน้ำเงินใส่ขยะอื่น ๆ และถุงสีแดงใส่ขยะอันตราย ถุงสีเหล่านี้เป็นระเบียบแรกของการใช้ Models จะมีความสำคัญมาก เนื่องจากจะสร้างความชัดเจนและไม่สับสนในการแยกขยะ หากประชาชนเกิดความเฉื่อยชาและไม่ปฏิบัติตามการแยกขยะดังกล่าวที่สุดถุงสีก็จะไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป

การแยกประเภทขยะจะให้ประสิทธิภาพต่อลดปริมาณขยะลงไปได้ อ้อมต้องสัมพันธ์กับการเก็บขนเส้นทางกาเก็บขน จำนวนรถที่เก็บขน และปริมาณ

แต่ละประเภท ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านที่ศึกษาจะมีรูปแบบการเก็บขนที่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบการเก็บขนในลักษณะที่เป็นกลาง ๆ คือ

ขยะสารอินทรีย์ (ถุงสีเขียว) เก็บทุกวัน จันทร์ พุธ ศุกร์

ขยะมีมูลค่า (ถุงสีเหลือง) เก็บทุกวัน อาทิตย์

ขยะอื่น ๆ (ถุงสีน้ำเงิน) เก็บทุกวันอังคาร พฤหัสบดี เสาร์

ขยะอันตราย (ถุงสีแดง) เก็บวันอาทิตย์ ขึ้นอยู่กับปริมาณขยะของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นสัปดาห์ละครั้ง, 2 สัปดาห์ครั้ง, เดือนละครั้ง ทั้งนี้ในหมู่บ้านจะมีจุดวางขยะอันตราย (drop off center)

หากขยะที่ทิ้งไม่ตรงตามประเภทขยะโดยมีสีถุงขยะเป็นที่สังเกต และทิ้งไม่ตรงวันที่เก็บ พนักงานเก็บขยะจะไม่เก็บถุงขยะนั้น จะส่งผลให้ขยะยังคงล้นค้างอยู่ที่บ้านนั้น

ตัวรับขยะตลาดสดและห้างสรรพสินค้ามีรูปแบบการคัดแยกขยะเช่นเดียวกับขยะชุมชน (หมู่บ้าน) แต่การเก็บขนจะเป็นทุกวันสำหรับขยะสารอินทรีย์และขยะสด ส่วนขยะอันตรายเก็บขนทุก 2 สัปดาห์

ผลการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวพบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือในการแยกขยะเป็นอย่างดี ส่งผลให้ปริมาณขยะที่จะกำจัดลดน้อยลง จำนวนที่ขายนี้นการเก็บขนลดลง ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บขนแต่ละเที่ยวก็ลดลง ประหยัดน้ำมันและประหยัดงบประมาณ พนักงานเก็บขนมีเวลาว่างมากขึ้น ปัญหาขยะล้นก็ไม่มีและเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้แยกขยะและพนักงานเก็บขน

ขยะ
ความสำคัญของการนำรูปแบบที่จัดสร้างขึ้นนำไปใช้ในพื้นที่ท้องถิ่นใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้องปรับรูปแบบนั้น ๆ ให้เหมาะสมกับปริมาณขยะ ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ความรู้ และความร่วมมือของประชาชน และที่สำคัญคือ ความพร้อมของท้องถิ่นในด้านของงบประมาณ บุคลากร รถเก็บขนขยะ และวิธีกำจัดขยะ

อย่างไรก็ดี รูปแบบดังกล่าวนี้หากจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อ้อมต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ต่อบทบาทและหน้าที่ของประชาชนในการจัดการขยะก่อนทิ้ง รวมถึงการปลูกฝังให้เกิดความเคยชินกับการแยกขยะก่อนทิ้ง ซึ่งจำเป็นคือมีมาตรการทางสังคม นั่นคือ การอบรม การเผยแพร่ความรู้ การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ การฝึกอบรมเด็ก

ในวัยก่อนเรียนย่อมเป็น
ชีวิตหนึ่งที่ตั้งใจให้มี
จิตสำนึกที่ดีในอนาคต

๒. การใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์
เป็นสิ่งสูงใจให้เกิดการ
แยกขยะและเก็บขยะ
ตามรูปแบบที่นำเสนอ

๓. การกำหนด
นโยบายในระดับชาติ
และระดับท้องถิ่นให้เกิด
ความชัดเจนในการ

จัดการขยะและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
และธุรกิจเอกชนที่จะเข้าร่วมการจัดการขยะ

๔. การสนับสนุนด้านงบประมาณในการ
จัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพในระยะเริ่มแรกของการ
การใช้รูปแบบที่นำเสนอ

๕. การปรับปรุงกฎหมายในระดับส่วนกลาง
และส่วนท้องถิ่นให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการขยะอย่าง
มีประสิทธิภาพ.